

Mr. sc. Dean Vuleta

OVRŠNA PRODAJA BRODA *DE LEGE FERENDA*

UDK: 347.791 (497.5)

Pregledni rad

Primljeno: 01. 07. 2013.

Ovrhu na brodu radi namirenja novčane tražbine uređuje Pomorski zakonik u dijelu devet, od podnošenja ovršnog prijedloga pa do namirenja vjerovnika. Stupanjem na snagu najnovije novele PZ-a, NN br. 56/13, dolazi do nekih nadopuna i pojašnjenja postojećih odredbi. Ipak, te nadopune nisu bitno utjecale na problematiku koja prati cjelokupni ovršni postupak, pa su još uvijek vidljive određene nedorečenosti koje bi mogle stvarati nedoumice u praksi. Takve situacije se sustavno izlažu i analiziraju u ovome radu, te predlažu moguća rješenja koja bi svojom kvalitetom zadovoljila zahtjeve današnjeg pomorskog gospodarstva. Težak položaj ovrhovoditelja počinje dolaziti do izražaja donošenjem odnosno primitkom rješenja o ovrsi od strane suda i početkom postupka provedbe ovrhe. Naročito se to odnosi na problematiku neodređenih troškova koji se stavljaju na teret ovrhovoditelju u fazi provedbe ovrhe. Rad se bavi i kratkom analizom statusa privilegiranoga vjerovnika koji se ne pojavljuje u postupku kao ovrhovoditelj. Nepostojanje podataka o njemu i njegovim tražbinama u ovršnim spisima, uz problematičan postupak oglašavanja prodaje, okolnosti su koje čine njegov položaj izuzetno teškim. Kao nužnost se javlja ustrojavanje Očevidnika brodova koji su pod ovrhom, što će pomoći zainteresiranim osobama da dođu do relevantnih podataka. O svim ovim činjenicama zakonodavac mora voditi računa, pa je potrebno težak položaj ovrhovoditelja svesti u okvire efikasne i brze naplate njegove nesporne tražbine koja se temelji na ovršnoj ispravi.

Ključne riječi: *brod, ovrha, provedba ovrhe, privilegirani vjerovnik, javna dražba, kupovna, namirenje vjerovnika*

1. UVOD

Odredbе koje utvrđuju postupak ovrhe na brodu na poseban način obrađuju materiju.¹ U mnogim rješenjima odstupaju od analognih propisa koji se inače primjenjuju u postupku ovrhe, u prvom redu na nekretninama, a s obzirom na karakteristike broda kao pokretne stvari. Status ovrhovoditelja (vjerovnika) i ovršenika (dužnika), njihova prava i obveze, mogućnosti djelovanja u postupku, međusobni odnosi, ovlasti i postupanje ovršnog suda, posebni su i zahtijevaju široko tumačenje prema odredbama Pomorskog zakonika. U znanstvenoj literaturi pojam ovrhe (izvršenja) definira se kao prinudno ostvarivanje utvrđenih pravnih zahtjeva zainteresiranih osoba uz pomoć državnih organa, a to su u pravilu sudovi.²

¹ Pomorski zakonik (u daljnjem tekstu PZ), Narodne Novine br. 181/04, 76/07, 146/08, 61/11, 56/13, u članku 5., stavak 4. definira brod, osim ratnog broda, kao plovni objekt namijenjen za plovidbu morem, čija je duljina veća od 12 metara, a bruto tonaža veća od 15, ili je ovlašten prevoziti više od 12 putnika. Brod može biti putnički, teretni, tehnički plovni objekt, ribarski, javni ili znanstveno-istraživački.

² Pallua, E., Ovrha na brodu, Pomorska enciklopedija, sv. V, Zagreb, 1981., str. 654.

Nakon što je ishodio ovršnu ispravu, vjerovnik (ovrhovoditelj) prisiljen je, iz razloga što mu dužnik (ovršnik) ne može ili ne želi dobrovoljno namiriti njegovu novčanu tražbinu, zatražiti pravnu pomoć od države (suda) pokretanjem ovršnog (prisilnog) postupka prodaje broda s ciljem namirenja svoje novčane tražbine. Brod kao dio ovršenikove imovine, zbog svoje velike vrijednosti, daje mogućnost i garanciju vjerovniku da će namiriti svoju novčanu tražbinu iz prodajne cijene broda ostvarene sudskom prodajom.

Imovinskopravne osobine broda prvi su i osnovni pokazatelj posebnosti ovršnog postupka.³ Brod je po svojim imovinskopravnim osobinama pokretna, nepotrošena i sastavljena stvar s mnogim pripadnostima. Brod je fizički i pravno pokretna stvar, koju krase izuzetna mobilnost, s obzirom da je kao plovilo namijenjen plovidbi.⁴ Politički i gospodarski razlozi dovode do potrebe da se brodovi vlastite državne pripadnosti evidentiraju u upisniku brodova, da se u stvarnopravnim raspolaganjima tretiraju poput nekretnina na kopnu, te podvrgavaju knjižnom režimu u stvarnopravnim odnosima. Kao politički razlog, prije svega, ističe se činjenica da je pravo vlasništva tijesno povezano s pravom državne pripadnosti broda, a o državnoj pripadnosti broda često ovisi koji će pravni poredak biti mjerodavan u slučaju spora (u slučaju ovrhe na stranom brodu). Gospodarski razlog za knjižni režim sadržan je u velikoj vrijednosti broda.⁵ Brod je i nepotrošena stvar jer je namijenjen trajnom iskorištavanju, a kao sastavljena stvar sastoji se od samostalnih i nesamostalnih dijelova i pripadaka. Sastavni dijelovi su svi oni čijim je tehničkim spajanjem brod i nastao. Samostalni su dijelovi npr. razni strojevi, a nesamostalni dijelovi su npr. brodske oplate. Fizički spoj tih dijelova formira brod kao organsku cjelinu.⁶ Pripadak broda su sve stvari koje po svojoj namjeni trajno služe njegovoj upotrebi, a mogu biti privremeno i odvojene od broda. U pripadnosti spadaju npr. čamci, nautički instrumenti, sidra, konopi i ostalo. Pripadak (pertenencija) je pokretna stvar koju je njezin vlasnik trajno namijenio da kao sporedna stvar trajno služi svrsi glavne.⁷ Osim imovinskopravnih osobina broda, valja istaknuti i druge osobine broda koje direktno utječu na ovršni postupak. Velika faktična mobilnost broda zahtijeva posebne mjere i odredbe radi osiguranja efikasnog stvarnog i pravnog zahvata u postupku ovrhe na brodu.⁸

U pomorskom prometu višestruko je zastupljen element inozemnosti pa valja voditi računa o raznim uzajamnim djelovanjima domaćeg i stranog pravnog

³ O imovinskopravnim osobinama broda vidi u: Grabovac, I., *Plovidbeno pravo Republike Hrvatske*, Književni krug, Split, 2003., str. 458.

⁴ Opširnije o osobinama broda vidi u: Marin, J., *Stvarnopravno uređenje za plovila unutarnje plovidbe*, Pravni fakultet u Zagrebu, PPP 163, Zagreb, 2009., str. 30.

⁵ *Ibid.*, str. 29. i 34.

⁶ *Ibid.*, str. 35.

⁷ Brstilo, J., *Pomorski privilegij*, *Pomorski zbornik* 38, 2001., str. 224.

⁸ Kandare, B., Čizmić, J., *Pomorsko procesno pravo*, Pravni fakultet u Splitu, 1996., str. 33.

poretka. Pri tome treba uvažavati i međunarodne konvencije koje su od značaja za složene pravne odnose u pomorskom prometu.⁹

Predmet ovrhe mogu biti i udjeli na brodu.¹⁰ Odredbama PZ-a određeno je koji brodovi mogu biti predmet ovrhe, kao i oni izuzeti od ovrhe.¹¹

Osim sudske prodaje broda sukladno odredbama PZ-a, založni vjerovnici (privilegirani i hipotekarni) imaju dodatno ovlaštenje na prodaju broda neposrednom pogodbom, a hipotekarni i na izvansudsku prodaju broda, kao na brže i manje formalne postupke za namirenje svojih tražbina. Izvansudska prodaja u pravilu je brža i jeftinija. Ona se može obaviti i dok brod plovi (nije potrebno da brod bude u luci), te ne uključuje aktivnost suda.¹² Prodaja broda neposrednom pogodbom, kao metoda ovršne prodaje broda, predstavlja specifičan institut jer zadržava karakteristike sudskog ovršnog postupka s jedne strane, a s druge strane pronalaženje kupca, te ostale stvari vezane uz ovakvu prodaju prepuštene su inicijativi zainteresiranih osoba.¹³ Intencija ovog postupka je brže i učinkovitije namirenje ovrhovoditeljeve novčane tražbine. Ako se založni vjerovnici nađu u ovršnom postupku kao vjerovnici, privilegirani vjerovnici se namiruju prvi od svih ostalih vjerovnika koji se imaju namiriti iz iznosa dobivenog prodajom broda, bez obzira na to je li privilegirani vjerovnik pokrenuo ovrhu.

Ovršni postupak započinje podnošenjem prijedloga za ovrhu od strane ovrhovoditelja nadležnom sudu koji prihvaćanjem prijedloga donosi rješenje o ovrsi.¹⁴ Ovrhu na brodu određuju i provode trgovački sudovi nadležni za pomorske sporove.¹⁵ Ako se rješenje o ovrsi odnosi na brod koji je upisan u upisnik brodova, sud će po službenoj dužnosti odrediti da se to rješenje zabilježi u upisnik brodova. Ako se rješenje o ovrsi odnosi na brod koji nije upisan u upisnik brodova, sud će po službenoj dužnosti odrediti da se obavi pljenidbeni popis broda.¹⁶

Donošenjem odnosno primanjem rješenja o ovrsi, sud započinje s provedbom ovrhe, određuje utvrđivanje vrijednosti broda, donosi način i uvjete prodaje, prodaje brod neposrednom pogodbom ili javnom dražbom na ročištu za prodaju, te namiruje troškove i vjerovnike iz prodajne cijene broda ostvarene sudskom prodajom.

⁹ Ibid, str. 33. – 34.

¹⁰ Članak 842. PZ-a.

¹¹ Članak 841., stavak 1. 2. i članak 843.

¹² Stanković, G., Izvansudska prodaja i prodaja broda neposrednom pogodbom – novi mehanizmi namirenja vjerovnika po Pomorskom zakoniku, Zbornik radova Pravnog fakulteta u Splitu, god. 42, Split, 2005., str. 468.

¹³ Ibid, str. 475.

¹⁴ Mjesna nadležnost ovršnog suda utvrđena je člancima 844. – 846., te člancima 850. i 851., st. 1. PZ-a.

¹⁵ Članak 841., st. 6.

¹⁶ Članak 857., st. 1. i 2. PZ-a.

2. PROBLEMATIKA PODNOŠENJA OVRŠNOG PRIJEDLOGA

Prijedlog za ovrhu kojim se pokreće ovršni postupak utvrđen je člancima 854. i 855. PZ-a. Uz prijedlog za ovrhu, isprave koje je dužan priložiti ovrhovoditelj iz članka 855. mogu za njega biti nepremostiva prepreka u zaštiti povrijeđenih subjektivnih prava i u namirenju novčane tražbine. Podnošenje ovršne isprave logičan je slijed jer bez nje nema ni ovršnog postupka. Ako je ovrhu pokrenuo hipotekarni vjerovnik, on mora podnijeti i ispravu kojom dokazuje postojanje hipoteke. Međutim, točka 3., stavak 1. spomenutoga članka može imati direktan utjecaj u namirenju njegove novčane tražbine. Naime, tom odredbom on treba priložiti podatke o poznatim privilegijima, a u trenutku podnošenja prijedloga za ovrhu ne mora znati (i ne može) o broju pomorskih privilegija koji opterećuju brod pošto o njima ne postoje podaci u upisniku brodova. Za postanak pomorskog privilegija i pravne učinke koji iz tog prava slijede prema trećim osobama nije potreban upis u upisnik brodova. Kako se pomorski privilegiji, poslije troškova postupka, namiruju prije svih ostalih vjerovnika, pa i hipotekarnih, postoji mogućnost da ovrhovoditelj (i ostali vjerovnici) ne namire u potpunosti svoje tražbine, jer su se iznosom koji je postignut na javnoj dražbi namirili samo privilegirani vjerovnici (ili neki od njih). Da je hipotekarni vjerovnik znao prije pokretanja ovršnog postupka za broj pomorskih privilegija koji opterećuju brod, a koji mogu biti brojni, vjerojatno bi se u namirenju svoje novčane tražbine odlučio na preostale dvije ovlasti koje mu daje Pomorski zakonik.¹⁷ Sve to dokazuje da ne postoji valjani razlog koji bi spriječio uspostavljanje knjižnog režima za pomorske privilegije.¹⁸

Problemi ovrhovoditelja dalje se produbljuju stavkom 2. članka 855.¹⁹ U ovom stavku najveća je nepoznanica kad ovrhovoditelj pokreće ovršni postupak na brodu koji je upisan na drugu osobu, a ne na ovršenika, pa je u tom slučaju osim prijedloga za ovrhu dužan podnijeti i ispravu koja je podobna za upis ovršenikova prava. Kakva bi to isprava bila i od koga se može ishoditi, PZ ne navodi. Ta bi isprava mogla biti odluka suda povodom nasljedničke tužbe podnesene od strane ovršenika kojom osporava pravo vlasništva druge osobe nastalo temeljem nasljeđivanja. Isto tako, mogla bi biti i sudska odluka povodom vlasničke tužbe ovršenika usmjerena na drugu osobu, ako je njegova stvar (brod) bez pravne osnove ušla u imovinu te druge osobe. Ovo su slučajevi kad bi se moglo reći da ovršenik nastupa u dobroj vjeri, u svoje ime i za svoj račun, protiv druge osobe kako bi zaštitio svoja prava. Međutim, postoje slučajevi kada dužnik (ovršenik) želi svojim raspolaganjem, prepisujući brod drugoj osobi, onemogućiti vjerovnika

¹⁷ Osim sudske prodaje broda, on je ovlašten i na izvansudsku prodaju broda, te preuzimanje broda u posjed i iskorištavanje broda do namirenja svoje tražbine.

¹⁸ O tome *infra*, t. 5.1

¹⁹ Ako se ovrha provodi na hrvatskom brodu, uz prijedlog treba priložiti izvadak iz upisnika brodova kojim se dokazuje vlasništvo ovršenika na brodu, ili, ako brod nije upisan u upisnik brodova, ispravu kojom se dokazuje da se brod koji je predmet ovrhe nalazi u posjedu jednog ili više ovršenika. Ako je brod upisan na drugu osobu, a ne na ovršenika, prijedlogu se može udovoljiti samo ako ovrhovoditelj podnese ispravu koja je podobna za upis ovršenikova prava.

(ovrhovoditelja) da prisilno naplati svoju novčanu tražbinu. U tom slučaju teret dokaza je na vjerovniku koji mora dokazati da je za njega nastupila šteta zlonamjernim dužnikovim raspolaganjem. Vjerovnik treba podnijeti tužbu protiv dužnika i druge osobe sa zahtjevom da se prema njemu učini bez učinka pravna radnja kojom mu se nanosi šteta, odnosno da ona prema njemu ne proizvodi pravni učinak. Sudska odluka kojom je uspio u parnici mogla bi biti ta isprava koju treba priložiti prilikom podnošenja prijedloga za ovrhu. Primjer ovakvog raspolaganja je čin vlasnika broda koji osnuje trgovačko društvo i na njega prenese vlasništvo broda upisom u upisnik brodova, kako bi spriječio vjerovnika da prisilno naplati tražbinu. Formalni vlasnik broda je trgovačko društvo čije je vlasništvo upisano u upisnik brodova, a stvarni vlasnik osoba koja je prenijela pravo vlasništva i ubire koristi eksploatacijom broda.

Propust je zakonodavca što nije decidirano utvrdio koje su to isprave podobne za upis ovršenikova prava. Ako je zakonodavac mislio na ove i slične isprave na njemu je, a posredno i na sudu, da pronade mehanizme kojima bi ovrhovoditelju bilo olakšano podnošenje podobne isprave.

Osim toga, postavlja se pitanje roka od 3 dana u kojem je ovrhovoditelj dužan podnijeti potrebne isprave u slučaju provedbe ovrhe na zaustavljenom stranom brodu iz stavka 5. članka 855. Taj rok je neadekvatan i prekratak te bi ga svakako trebalo produljiti, u slučaju kad ovrhovoditelj nije mogao postupati u zadanome roku iz posebno opravdanih razloga, jer bi uslijed nastupanja više sile (eventualna bolest ili iznenadan hitan odlazak u inozemstvo) ovrhovoditelj bio spriječen u namirenju svoje nesporne tražbine.

3. PRAVNE DVOJBE U FAZI PROVEDBE OVRHE NA BRODU

Pokretanjem ovršnog postupka ovrhovoditelj ulazi u izuzetno težak, financijski nepovoljan, pa i dugotrajan pravni postupak koji često otežavaju nepotpune i neodređene odredbe Pomorskog zakonika. Logičan slijed za ovrhovoditelja, nakon donošenja rješenja o ovrsi, trebalo bi biti postupno olakšavanje njegova položaja, međutim, upravo faza provedbe ovrhe njegov težak položaj produbljuje još i više. Niti najnovija novela PZ-a nije bitno utjecala na razjašnjenje dvojbenih situacija.²⁰ Općenitost, odnosno neodređenost odredbi ne daju odgovore na pitanja koja se neposredno ne tiču stranaka, ali posredno imaju veliki utjecaj na pravni položaj stranaka, posebno ovrhovoditelja. Ta se pitanja odnose na eventualno premještanje broda na drugo mjesto ili na područje drugog suda, zatim na problematiku čuvara broda, njihovog radnog odnosa i plaća, te naposljetku na problematiku članova posade broda. U postupku ovrhe ovrhovoditeljev položaj je neopravdano težak bez obzira što on od države traži brzu i efikasnu naplatu svoje nesporne tražbine, na koju ima potpuno pravo temeljem ovršne isprave, dok je ovršenikov položaj opravdano težak jer je ovrha sankcija za njegovo neispunjenje tražbine ovrhovoditelju.

²⁰ NN br. 56/13

3.1. Pravni status stranaka u fazi provedbe ovrhe

U ovoj fazi postupka brod je zaustavljen u svojoj ekonomskoj eksploataciji i samo proizvodi troškove. Ovršenik, koji je najčešće i brodar, osim što mu prijete prodaja broda na javnoj dražbi, može doći u problematičnu i tešku situaciju koja proizlazi iz njegova odnosa s posadom broda (prava iz radnog odnosa). Sud može čuvanje broda povjeriti zapovjedniku kojemu će u tu svrhu odobriti da zadrži potreban broj članova posade, a može narediti da se posada broda zajedno sa zapovjednikom iskrca, te da se postave drugi čuvari s odgovarajućim zvanjem i iskustvom.²¹ Ovakva situacija može donijeti ovršeniku dodatne troškove koje mora podnijeti. Ako sud naredi da se posada broda zajedno sa zapovjednikom iskrca, te da se postave drugi čuvari, ovršenik (brodar) mora zbog toga iskrcavanja podnijeti troškove u svezi s posadom i zapovjednikom broda. Ako član posade broda za trajanja odnosno nakon prestanka službe na brodu bude iskrčan s broda, izvan njegove luke ukrcavanja, brodar mu je dužan osigurati povratak u mjesto njegova prebivališta. Troškove povratnog putovanja (repatrijacije) člana posade snosi brodar. Ovršenik snosi troškove povratnog putovanja svih članova posade zajedno sa zapovjednikom, koji su se morali iskrcati, ili pojedinog člana posade koji nije ostavljen za čuvara broda pa se morao iskrcati. Osim toga, on im može, a zbog novonastale situacije vjerojatno i mora, uručiti izvanredan otkaz ugovora o radu pa time ulazi u dodatne probleme. Eventualni prijepori u ovakvim i sličnim situacijama gotovo sigurno bi mu donijeli nove troškove. Izvanredni otkaz bez poštovanja otkaznog roka mogu dati i brodar i pomorac, ako postoje činjenice zbog kojih, uz uvažavanje svih okolnosti i interesa obiju ugovornih strana, nastavak radnog odnosa do isteka otkaznog roka nije moguć. Ugovor o radu može se izvanredno otkazati samo u roku od 15 dana od saznanja za činjenicu na kojoj se izvanredni otkaz temelji. Stranka ugovora o radu, koja izvanredno otkáže taj ugovor, ima pravo od druge stranke koja je kriva za otkaz tražiti naknadu štete zbog neizvršavanja ugovorom o radu preuzetih obveza.²² Ako sud povjeri zapovjedniku čuvanje broda, njemu se u tu svrhu odobrava zadržavanje potrebnog broja članova posade. U praksi se rijetko događa da zapovjednik može zadržati cjelokupnu posadu radi čuvanja broda. U takvoj situaciji, kad je dio posade iskrčan, za pretpostaviti je da bi ostatak posade-čuvara broda morao raditi više od punog radnog vremena. Za posadu broda nastaje problem njihovih plaća, zbog povećanja opsega rada, a za ovršenika (brodara) eventualni novi troškovi. Puno radno vrijeme ne smije biti dulje od 40 sati tjedno. U slučaju više sile, izvanrednoga povećanja opsega rada i u drugim sličnim slučajevima prijeke potrebe, radnik (pomorac – član posade) mora raditi dulje od punog radnog vremena (prekovremeni rad), ali najviše 10 sati tjedno.²³

Položaj ovrhovoditelja člankom 865. PZ-a još je teži od ovršenikova, za što

²¹ Čl. 861., st. 1. PZ-a.

²² Pravilnik Nezavisnog sindikata pomoraca, NN. 111/02 štiti prava pomoraca te regulira ovakve i slične situacije u dijelu 8. čl. 102.

²³ Pravilnik Nezavisnog sindikata pomoraca utvrđuje člancima 38. i 41. radno vrijeme pomoraca.

ne postoje opravdani razlozi. Odredbe tog članka zahtijevaju posebno analiziranje i obrazlaganje, svaka od njih pojedinačno, u smislu troškova provedbe ovrhe, čuvanja i održavanja broda koje snosi ovrhovoditelj, te predujma iznosa koji je dužan položiti u određenom roku radi namirenja troškova provedbe ovrhe. Cilj analize je ukazati na položaj u kojem se nalazi ovrhovoditelj zaslugom odredbi tog članka. Kao što je poznato, dok ovrhovoditelj pokretanjem ovršnog postupka traži pomoć od države (suda) pri naplati svoje novčane tražbine, na koju ima potpuno pravo temeljem ovršne isprave, za ovršenika bi ovrha trebala biti sankcija za neispunjenje tražbine ovrhovoditelju. Imajući sve ovo u vidu, postavlja se pitanje kako opravdati članak 865. PZ-a kojim zakonodavac stavlja ovrhovoditelja u tako težak položaj. Troškovi koji su mu tim člankom određeni, a koje je dužan podnijeti, raznoliki su i vjerojatno iznimno visoki (visina nije utvrđena), ali ukoliko ih ne želi ili ne može podnijeti, sud će rješenjem obustaviti ovršni postupak i tako onemogućiti ovrhovoditelja u naplati svoje utvrđene tražbine.

STAVAK 1.

A) Troškove provedbe ovrhe prethodno snosi ovrhovoditelj.

Na prvi pogled ova je odredba logična. Potpuno je jasno da netko mora predujmiti troškove ovrhe da bi postupak uopće mogao i započeti. Sud arbitrira, on nema razloga da predujmljuje trošak. Nema ga niti ovršenik, jer zašto bi predujmljivao troškove ovrhe kad je on protivnik pokretanja ovršnog postupka? Prema tome, to može jedino ovrhovoditelj. Dakle, ako nije sporno da je ova odredba logična, sporno može biti pitanje je li ova odredba u koliziji s pravdom. Naime, ovršni postupak nije parnični postupak, gdje treba utvrditi odgovornost neke stranke, već postupak koji se provodi na temelju ovršne isprave, a u njoj je jasno određena obveza ovršenika (dužnika) da ispuni tražbinu ovrhovoditelju (vjerovniku).

B) Troškove čuvanja broda prethodno snosi ovrhovoditelj.

Problematika čuvanja broda najslabije je odredbama PZ-a pokrivena faza provedbe ovrhe. Odredba stavka 2. članka 860. određuje da će sud, kad donese ili primi rješenje o ovrsi, prema potrebi odrediti čuvanje broda. Kakva bi to trebala biti okolnost ili opasnost da sud po svojoj subjektivnoj ocjeni odlučuje hoće li ili neće odrediti čuvanje broda, nije navedeno, a svakako je trebalo biti. Takva odluka (ocjena) ima dalekosežne posljedice za položaj ovrhovoditelja jer o njoj ovisi hoće li morati podnositi izuzetno visoke, a k tome i neodređene troškove. Ako odredi čuvanje broda, što sud u praksi obično i čini, on može narediti da se brod premjesti u drugo mjesto radi sigurnosti ili smanjenja troškova čuvanja i održavanja, čak u mjesto koje se ne mora nalaziti na području suda koji provodi ovrhu.²⁴ Kakvi bi to razlozi trebali biti da se, radi sigurnosti broda ili smanjenja troškova čuvanja i održavanja, brod premjesti na drugo mjesto, nije poznato, kad i samo premještanje broda donosi velike (vjerojatno i nepotrebne) troškove. Takvi razlozi odnosno okolnosti zbog kojih bi se brod eventualno premjestio na drugo

²⁴ Argument iz čl. 862. PZ-a.

mjesto trebaju biti navedeni u PZ-u, jer ovlast da sud po svojoj subjektivnoj ocjeni o tome odlučuje može dovesti do zlouporaba.

Posebna problematika odnosi se na određivanje čuvara broda. U prethodnom tekstu naveden je slučaj kad je sud čuvanje broda povjerio zapovjedniku i članovima posade koji su najvjerojatnije u radnom odnosu s brodarom (ovršnikom), pa njihova radna prava proizlaze iz odnosa s ovršenikom. Međutim, ukoliko sud naredi da se posada broda zajedno sa zapovjednikom iskrci, te odluči umjesto njih postaviti druge čuvare, nejasnoća stavka 1. članka 861. dolazi do punog izražaja. Naime, tko može biti čuvar broda, po kojem ga kriteriju sud postavlja, koliko je njegovo radno vrijeme, koja su njegova radna prava, pitanja su na koja je teško dati odgovor.²⁵ Što se tiče plaća čuvara broda koje je odredio sud, a ulaze u sudske troškove koji se namiruju kod razdiobe kupovnine prije svih tražbina, nije ništa sporno. To bi mogao biti višak radnog vremena koji gotovo sigurno čeka čuvare broda, odnosno visina iznosa kao naknada za višak radnog vremena, koju je teško unaprijed utvrditi. Sve ove činjenice predstavljaju bitnu problematiku u ovoj fazi ovršnog postupka koja je svakako trebala biti utvrđena odredbama PZ-a, pogotovo što nema uporište u Ovršnom zakonu.

C) Ovrhovoditelj snosi i troškove održavanja broda.

I ova odredba zaslužuje analizu. Ukoliko je sud povjerio čuvanje broda zapovjedniku i potrebnom broju članova posade koji su u radnom odnosu s brodarom (ovršnikom), dakle, brod se nalazi(o) u posjedu ovršenika, nije logično da troškove održavanja snosi ovrhovoditelj i to bez prethodnog saznanja koliki su ti troškovi, pogotovo što je ovršenik, a ne ovrhovoditelj, imao koristi od ekonomske eksploatacije broda. Ovršenik je vlasnik broda do donošenja rješenja o dosudi pa on treba i održavati svoju stvar (brod). Ako je zakonodavac mislio, a vjerojatno jest, na održavanje broda za koje su zaduženi čuvari broda postavljeni od suda, ponovno dolazimo do problematike njihovih prava iz radnog odnosa.

STAVAK 2.

Sud može odrediti da ovrhovoditelj predujmi potrebnu svotu za namirenje troškova provedbe ovrhe.

Riječ „može“ otvara mogućnost zlouporabe ove sudske ovlasti. Koji su kriteriji o kojima ovisi odluka suda da ovrhovoditelj ne mora, odnosno mora, predujmiti troškove, kad o tim troškovima ovisi hoće li općenito težak položaj ovrhovoditelja postati još teži? On od suda opravdano traži prisilno namirenje svoje tražbine na račun ovršenika, a za to bi još trebao dodatno biti izložen troškovima i to nepoznatog iznosa. Ako sud donese odluku da ovrhovoditelj „mora“ predujmiti potrebnu svotu, pitanje je koliko iznosi potrebna svota tog predujma, kojih troškova (nepoznati) kad postupak provedbe ovrhe tek započinje.

STAVAK 3.

²⁵ Iako najnovija novela PZ-a, NN 56/13 nadopunjuje st. 1. čl. 861. po pitanju kvalifikacija koje moraju imati novi čuvari broda koji su zamijenili posadu, te određuje da ti čuvari moraju imati odgovarajuće pomorsko zvanje i iskustvo, još uvijek nema odgovora na ostala pitanja, što je propust zakonodavca.

Ako ovrhovoditelj u roku koji mu odredi sud ne položi predujam, sud će rješenjem obustaviti ovršni postupak.

U najvećem dijelu ovršnog postupka postoje fiksni rokovi u kojima postupaju zainteresirane strane. U ovom, za ovrhovoditelja vrlo važnom dijelu ovrhe, sudu se daje ovlast da po svojoj subjektivnoj ocjeni odredi rok u kojem ovrhovoditelj mora predujmiti određeni iznos za namirenje troškova provedbe ovrhe. Ako je taj rok prekratak, moguće je da ovrhovoditelj ne može prikupiti potreban iznos za predujam, jer ga nema u tako kratkom roku, pa će mu sud u tom slučaju onemogućiti namirenje njegove tražbine donošenjem rješenja o obustavi ovršnog postupka, što je pravno nedopustivo.

Na kraju svega izrečenoga, potpuno je jasno da pojedine dijelove faze provedbe ovrhe treba drugačije regulirati odredbama Pomorskog zakonika kako bi se ublažio vrlo težak položaj ovrhovoditelja, dijelom i ovršenika, a naročito u ovom obliku ne bi smio egzistirati članak 865.

U sljedećoj fazi ovrhe, sud pristupa utvrđivanju vrijednosti broda.²⁶ Nakon provedbe postupka za utvrđivanje vrijednosti broda, sud donosi zaključak o prodaji kojim se utvrđuje vrijednost broda i određuju način i uvjeti prodaje, te vrijeme i mjesto ako se prodaja obavlja javnom dražbom.²⁷ Podsjetimo, brod se može prodati i neposrednom pogodbom, najkasnije do prodaje broda na javnoj dražbi, preko osobe ovlaštene za promet brodovima, sudskog ovršitelja, javnog bilježnika ili na neki drugi način.

4. NADPONUDA TREĆE OSOBE PRIJE JAVNE DRAŽBE

Pored razloga za obustavu ovrhe prema Ovršnom zakonu i ostalih razloga predviđenih Pomorskim zakonikom, postupak prodaje obustavit će se i iz razloga navedenih u članku 904., stavak 1., točke 2, 3, 4, 5, te u stavku 2. Međutim, može se obustaviti i iz razloga navedenog u stavku 1., točki 1. istoga članka, specifičnom nadponudom treće osobe.²⁸ Institut nadponude terminološki ne spominju ni Ovršni zakon niti Pomorski zakonik, ali bi ga se moglo definirati kao slučaj odnosno situaciju koja se može dogoditi u tijeku ovršnog postupka na brodu koja dovodi do obustave ovrhe i nema sličnog pandana u postupku ovrhe na nekretnini. Postavlja se pitanje zašto bi neka treća osoba preuzela brod, uz plaćanje svih troškova koje je dužan snositi ovršenik, za cijenu koja utvrđenu vrijednost broda prelazi najmanje za jednu četvrtinu, kad je mogla pričekati kratko vrijeme do ročišta za prodaju gdje bi bila veća šansa preuzimanja broda po mnogo povoljnijim uvjetima, naravno, uz stanovite rizike u pogledu cijene koje

²⁶ Postupak utvrđivanja vrijednosti broda određen je člancima 867. – 870. PZ-a.

²⁷ Način i uvjeti prodaje određeni su člancima 870. – 879. PZ-a.

²⁸ Čl. 904., st. 1., t. 1. PZ-a. Sud će obustaviti postupak prodaje ako treća osoba najkasnije osam dana prije ročišta za prodaju, dajući primjereno osiguranje, izjavi da je voljna preuzeti brod koji je predmet ovrhe za cijenu koja utvrđenu vrijednost broda prelazi najmanje za jednu četvrtinu i ako izjavi da će snositi sve troškove koje bi inače morao snositi ovršenik.

donosi dražba. Naime, sud ćešće odredi cijenu ispod utvrđene vrijednosti broda, a rjeđe utvrđenu vrijednost broda kao najniže prihvatljivu ponudu, pa je razvidno da postoji velika šansa za preuzimanje broda po cijeni koja neće premašiti jednu četvrtinu utvrđene vrijednosti.²⁹ Međutim, kako je brod, kao i nekretnina, stvar velike vrijednosti, eventualni ponuditelji (sudionici dražbe) ne mogu biti sigurni koja će cijena biti postignuta na prvom ročištu za prodaju. Ona može biti mnogo veća od utvrđene vrijednosti, pa najvjerojatnije ta treća osoba ne želi preuzeti rizik koji donosi javna dražba, pogotovo ako nakon preuzimanja broda računa da će dogovorenim plovidbenim pothvatom (pohvatima) pokriti višak iznosa u troškovima koje je voljna isplatiti.

Zakonodavac je predvidio ovu mogućnost, nadponudu, radi smanjenja vremenskog trajanja ovrhe i troškova ovršnog postupka, ali i kao situaciju koja pogoduje strankama – ovrhovoditelju radi brže naplate svoje novčane tražbine, a i ovršeniku koji se nada ostatku iznosa nakon podmirenja svih obveza, jer se teško može postići cijena koja nadmašuje utvrđenu vrijednost broda pa bi i njegova šansa da se okoristi ostatkom iznosa bila manja.

Ipak, ova situacija (nadponuda) nosi sa sobom i određenu problematiku zahvaljujući nedorečenosti odredbi po pitanju iznosa koji mora položiti predlagatelj nadponude, te iznosa primjerenog osiguranja koji mora predložiti u roku koji odredi sud. Kriterij po kojem je zakonodavac predvidio baš jednu četvrtinu nije poznat. Još više može biti izvor prijepora odredba „najmanje“ za jednu četvrtinu. Naime, kad jedan ponuditelj ponudi iznos koji prelazi jednu četvrtinu utvrđene vrijednosti i položi primjereno osiguranje, a nakon njega drugi ponuditelj (ili više njih) daje još povoljniju ponudu (nadponudu) koja prelazi jednu trećinu ili čak jednu polovicu utvrđene vrijednosti broda, postavlja se pitanje koja su prava drugog (drugih) ponuditelja i međusobni odnos s prvim ponuditeljem. Iz odredbi članka 904., st. 1., točka 1. dalo bi se zaključiti da kad treća osoba predloži (nad)ponudu koja prelazi utvrđenu vrijednost broda najmanje za jednu četvrtinu, pa makar to bio i zanemarujući iznos iznad jedne četvrtine, postupak nad(ponuđivanja) završava. Da je zakonodavac želio ostaviti mogućnost novih nad(ponuda), on bi vjerojatno odredbama takvu mogućnost i predvidio. Kako je pravni cilj nadponude da se što većim ponuđenim iznosom predlagatelja sudionici ovršnog postupka stave u što bolji položaj, uz bitno skraćenje trajanja samog postupka, trebalo bi svakako budućim odredbama dozvoliti i druge nad(ponude) uz pravila koja vrijede za javnu dražbu, ali u okviru sadašnjeg roka od najkasnije osam dana prije ročišta za prodaju.

Druga problematična odredba je davanje primjerenog osiguranja od strane predlagatelja, kako je navedeno u članku 905. U ovom slučaju ponovno se zbog nepostojanja odredbe koja bi regulirala visinu iznosa dolazi u situaciju da sud odlučuje po svojoj subjektivnoj ocjeni, a to u određenim slučajevima kao što je

²⁹ Kao primjer možemo uzeti sudsku prodaju broda „Galeb“ na ročištu za prodaju usmenom javnom dražbom na dan 17. travnja 2009. godine. Utvrđena vrijednost broda iznosi 275.194 američka dolara, a sud je kao najnižu prihvatljivu ponudu odredio iznos od 150.000 dolara. Podaci o prodaji motornog broda „Galeb“ preuzeti na stranici <http://w.w.w.slobodna.dalmacija.hr> od 17. 04. 2009.

ovaj otvara mogućnost zlouporabe ovlasti suda. Daljnjim nejasnoćama pridonosi stavak 2. ovoga članka koji kaže da predlagatelj, a ne sud, treba predložiti odgovarajuće osiguranje u određenom roku, a ako to ne učini, sud po službenoj dužnosti nastavlja odgođeni postupak. Kako predlagatelj može sam sebi odrediti odgovarajuće osiguranje, koliki je to iznos, po kojim se odredbama i kriterijima određuje, nemoguće je doznati.

U sudskoj praksi bi se moglo desiti da mjesno nadležni sud u nekom ovršnom postupku prihvati zanemarivo malu svotu osiguranja, a drugi mjesno nadležni sud u sličnom ovršnom postupku ne prihvati osiguranje predlagatelja, smatrajući da iznos (koji može biti visok) nije primjeren. U ovom drugom slučaju to bi značilo nastavljanje dugotrajnog, mukotrpnog i za sve nepovoljnog (zbog povećanja troškova) ovršnog postupka. Pri tome nemojmo zaboraviti da ova mogućnost (nadponuda), koju je predvidio zakonodavac, predstavlja dobrodošlu pogodnost jer se njome mogu okoristiti svi sudionici ovršnog postupka, ovrhovoditelj(i) brzom naplatom tražbine, ovršenik vjerojatnim iznosom koji bi mu pripao nakon podmirjenja tražbina i troškova postupka te neplaćanjem troškova koje je dužan podmiriti, a koje bi sad snosio nadponuditelj, sud bitnim skraćivanjem ovršnog postupka koji time smanjuje i troškove tog postupka.

Na početku teksta naveden je mogući pravni interes koji bi naveo treću osobu da isplati iznose koje navodi članak 904., st. 1., t. 1. To bi najvjerojatnije bio dogovoreni plovidbeni pothvat s kojim računa da će mu pokriti sve troškove i donijeti profit pa ne želi preuzeti rizik javne dražbe. Međutim, ukoliko ta treća osoba (predlagatelj) ne želi ili ne može položiti iznos za koji je pristao preuzeti brod koji je predmet ovrhe, stavak 4. članka 905. upućuje na odgovarajuću primjenu odredbi članka 903., stavaka 2. – 4.³⁰

Iz svega izrečenog potpuno je razvidno da zakonodavac, koji je u dobroj vjeri predvidio ovu situaciju – institut nadponude, kojim gotovo rješava izuzetno težak položaj ovrhovoditelja i ovršenika, mora odredbama riješiti (nadopuniti) postojeću problematiku. U prvom redu treba utvrditi kriterije za određivanje cijene po kojoj bi predlagatelj preuzeo brod koji je predmetom ovrhe, čime bi se dala šansa da više predlagatelja (nadponudača) nadmetanjem ponudi i veći iznos od sadašnje jedne četvrtine utvrđene vrijednosti broda prije održavanja ročišta za prodaju. Svakako treba utvrditi i visinu osiguranja što ga je dužan položiti predlagatelj, jer sadašnji izraz primjereno (odgovarajuće) osiguranje potpuno je neodređen i neprimjeren. Ako bi se nadponuda mogla tretirati kao postupak (situacija) koja prethodi javnoj dražbi, onda bi primjereni (odgovarajući) iznos osiguranja koje mora položiti predlagatelj(i) bio postotak od utvrđene vrijednosti

³⁰ Iako nije tako navedeno, tumačenjem stavaka 2. i 3. članka 903. dade se zaključiti da se ove odredbe primjenjuju u slučaju da je predlagatelj isplatio osiguranje, ali nije cijenu za koju je on pristao preuzeti brod koji je predmet ovrhe. Ovršni će sud u ovom slučaju, po službenoj dužnosti, utvrditi iznos razlike položenog osiguranja i cijene koju je predlagatelj bio dužan isplatiti da bi preuzeo brod, pa provesti ovrhu na sredstvima, odnosno imovini predlagatelja (nadponuditelja) u korist diobne mase.

broda koji moraju položiti sudionici javne dražbe.³¹ Bilo bi pravno nedopustivo da ovaj vrijedni institut, koji ovršni postupak na brodu čini manje kompliciranim i kraćim, ne bude dalje unaprijeđen odredbama kako bi se privukli predlagatelji. Sadašnja regulativa ih odbija kroz članak 904., stavak 1., točka 1. i članak 905., zbog pravne nesigurnosti.

5. OGLAŠAVANJE PRODAJE I ROČIŠTE ZA PRODAJU BRODA

Način oglašavanja prodaje i prodaju broda usmenom javnom dražbom na ročištu za prodaju PZ utvrđuje člancima 879. – 898. Oglašavanjem prodaje sudionici ovrhe ulaze u najvažniji, time i najosjetljiviji, a vjerojatno i najproblematičniji dio ovršnog postupka. Problematičnost oglašavanja očituje se u mnogobrojnim pitanjima na koja nema odgovora, a tiču se potencijalnih kupaca i vjerovnika u postupku. Važeći način oglašavanja nije dostatan da bi kvalitetno opravdao svoju funkciju mada je strankama dana ovlast da se na njihov zahtjev oglas o prodaji može objaviti i na drugi način.³²

5.1. Utjecaj problematičnih pitanja oglašavanja prodaje i ročišta za prodaju broda na pravni status privilegiranih vjerovnika

Zbog nepostojanja knjižnog režima za pomorske privilegije, privilegirani vjerovnik može biti u opasnosti da ne dođe u priliku namiriti svoju tražbinu, jer sud ne mora imati saznanja o svim privilegijama koji opterećuju brod, a privilegirani vjerovnik ne mora niti znati da se provodi ovrha na opterećenom brodu. Kako bi se smanjila ta opasnost, zakonodavac je predvidio, u svrhu ostvarenja načela publiciteta, da oglas o prodaji, između ostaloga, mora sadržavati poziv založnim vjerovnicima, čija prava nisu upisana u upisnik brodova, za prijavu svojih tražbina najkasnije na ročištu za prodaju, s upozorenjem da će se njihova prava u postupku uzeti u obzir samo ako proizlaze iz ovršnih spisa. Sud koji provodi ovrhu rješenje o ovrsi i oglas o prodaji dostavlja strankama i osobama u čiju korist, prema podacima iz spisa, postoji kakvo založno pravo ili pravo prvokupa. Privilegirani vjerovnik (vjerovnici) čije tražbine nisu upisane u ovršne spise, a u ovršnom postupku nisu stranke (ovrhovoditelji), vjerojatno nisu niti dobili rješenje o ovrsi. Ako nije dobio rješenje o ovrsi niti oglas o prodaji, ne zna za ovrhu i ne mora znati, ili jednostavno nije zainteresiran za oglas o prodaji koji je objavio sud na svojoj oglasnoj ploči, ili teritorijalno nadležna lučka kapetanija na svojoj oglasnoj ploči, a posebno za oglas o prodaji objavljen u „Narodnim novinama“. Pri tome treba voditi računa da privilegiji na brodu prestaju ovršnom prodajom broda.

³¹ Čl. 873., st. 1. i 2. Na usmenoj javnoj dražbi mogu sudjelovati samo osobe koje polože jamčevinu. Ako sud, na prijedlog stranaka ne odredi drugačije, jamčevina koju ponuditelji moraju položiti čini deseti dio utvrđene vrijednosti broda koji je predmet ovrhe.

³² Čl. 882. PZ-a. Sud će oglas o prodaji objaviti u „Narodnim novinama“, na oglasnoj ploči suda i na oglasnoj ploči teritorijalno nadležne lučke kapetanije. Stranke mogu zahtijevati da se oglas o prodaji objavi na njihov trošak na drugi način koji oni predlože.

Rješenje ove problematične situacije bilo bi osnivanje „Očevidnika brodova pod ovrhom“, odnosno obvezno uspostavljanje knjižnog režima za pomorske privilegije. Očevidnik brodova davao bi podatke o brodovima obuhvaćenima ovršnim postupkom na čitavom teritoriju Republike Hrvatske. Svaki mjesno nadležan sud za donošenje rješenja o ovrsi i provedbu ovrhe trebao bi po službenoj dužnosti slati podatke o svakom pojedinačnom brodu obuhvaćenom ovrhom tijelu pri kojem se nalazi „Očevidnik brodova“ (eventualno Hrvatska gospodarska komora).³³ Radi ostvarenja načela publiciteta, očevidnik mora biti dostupan svim globalnim sredstvima informiranja javnosti (novine, radio, TV, internet). Na ovaj način bi svaki potencijalni zainteresirani kupac, domaći ili strani, bez obzira gdje se trenutačno nalazi, bio obaviješten o pojedinačnim karakteristikama broda, utvrđenoj vrijednosti broda, najnižoj prihvatljivoj ponudi, te o vremenu i mjestu održavanja javne dražbe.

Postoje dodatne nejasnoće po pitanju statusa privilegiranog vjerovnika, jer zakonodavac nije decidirano odredio do kojeg trenutka na ročištu za prodaju može prijaviti svoju tražbinu. Brod se prodaje usmenom javnom dražbom na ročištu za prodaju, dakle, ročište za dražbu traje dokle traje dražba, pa bi se tumačenjem članka 880., točke 6., dalo zaključiti da privilegirani vjerovnik može do kraja dražbe prijaviti svoju tražbinu. Međutim, zakonodavac je mislio na prijavu tražbine na ročištu za prodaju, ali prije početka usmene javne dražbe. Naime, prijavom tražbine na ročištu utvrđena vrijednost broda, koja je određena prije ročišta za prodaju, pada, pa je na ročištu potrebno ponovno utvrđivanje vrijednosti kako bi ponuditelji početkom usmene javne dražbe znali koja je najniža prihvatljiva ponuda.³⁴ Dakle, potpuno je jasno da početkom usmene javne dražbe privilegirani vjerovnik ne bi mogao više prijaviti svoju tražbinu na ovom prvom ročištu za dražbu. U svakom slučaju, ne smijemo zaboraviti da se brod na prvom ročištu za dražbu ne može prodati ispod jedne polovice utvrđene vrijednosti, a ako se ne proda na prvom ročištu, sud će odrediti drugo ročište za dražbu na kojemu se brod može prodati i ispod polovice utvrđene vrijednosti, ali ne ispod jedne trećine te vrijednosti. Od prvog do drugog ročišta za dražbu mora proteći najmanje petnaest dana. Ako imamo u vidu ova tri stavka članka 876., naročito stavak tri koji govori o roku od najmanje petnaest dana koji mora proteći između prvog i drugog ročišta za dražbu, dolazimo do zanimljivog pitanja odnosno mogućnosti bitnog popravljivanja položaja privilegiranog vjerovnika, što trenutno nije moguće zbog nepostojanja decidirane odredbe koja bi predviđjela takvu mogućnost.

Moguća je situacija u praksi da na prvom ročištu za dražbu brod nije prodan. Privilegirani vjerovnik koji nije znao za ročište za prodaju privatnim istraživanjem dozna za datum održavanja drugog ročišta za dražbu na kojemu po postojećim odredbama ne bi imao nikakve ovlasti. Nema nikakvog razloga da zakonodavac

³³ Sadašnji Očevidnik nekretnina i pokretnina koji se vodi pri Hrvatskoj gospodarskoj komori, a daje obavijesti o nekretninama i pokretninama pod ovrhom u vrijednosti iznad 50. 000 kuna, nedovoljan je i nezadovoljavajući izvor informacija zainteresiranim stranama po pitanju brodova pod ovrhom.

³⁴ U zaključku o prodaji sud će posebno istaknuti mogućnost da se vrijednost broda konačno utvrdi na ročištu za prodaju.

odredbama ne predvidi ovakvu situaciju i privilegiranom vjerovniku ne da ovlast, radi popravljanja njegova izuzetno lošeg pravnog statusa u ovršnom postupku, kojom bi on na drugom ročištu za dražbu mogao prijaviti svoju tražbinu, a sud odredio ponovno utvrđivanje vrijednosti broda i nastavio dražbu po postojećim odredbama. Najpovoljnija situacija po postojećim odredbama za privilegiranog vjerovnika, koji nije znao za ročište za prodaju, jest novo ročište za prodaju broda koji je predmetom ovrhe, a opterećen njegovom tražbinom. Između prvog ročišta za prodaju za koje nije znao i novog ročišta za prodaju mora proteći najmanje trideset dana, a on u tom roku (makar privatnim istraživanjem) ima vremena saznati za novo ročište za prodaju na kojem će se prodaja obavljati na temelju prije utvrđenih uvjeta.³⁵

6. KUPOVNINA

Kupac je dužan položiti kupovninu u sud ili kod javnog bilježnika u roku koji je određen u zaključku o prodaji. U pravilu taj rok je petnaest dana od dana dosude kupcu, ali sud može taj rok i produljiti po slobodnom uvjerenju. Nakon što je kupac položio kupovninu, te udovoljio posebnim uvjetima prodaje broda koji su bili određeni, i nakon što je rješenje o dosudi postalo pravomoćno, sud će donijeti zaključak kojim određuje da se brod zajedno s dosuđenim pripadcima preda kupcu.

6.1. Ponovna prodaja

Ako kupac u određenom roku ne položi kupovninu, u skladu s odredbama, sud će rješenjem prodaju proglasiti nevažećom i odrediti novu prodaju.

U praksi bi se mogli pojaviti slučajevi da kupac, prije pravomoćnosti rješenja o ovrsi, u roku kad treba isplatiti kupovninu, dozna za okolnosti koje mu ne idu u prilog (npr. preinaka rješenja o ovrsi) te zbog toga ne isplati kupovninu u određenom roku u zaključku o prodaji, jer smatra da su mu manji troškovi oduzetog osiguranja nego troškovi koje bi morao podnijeti u eventualnom parničanju s ovršenikom. Promjenom situacije mijenja se i pravni položaj ovršenika koji time dobiva ovu ovlast.³⁶ Kako sud donosi rješenje kojim će prodaju oglašiti nevažećom i odrediti novu prodaju, zbog toga što nije položena kupovina u roku, založni vjerovnici na brodu i stranke mogu staviti prijedlog za ponovnu prodaju, ali najkasnije u roku od deset dana od dana protoka roka u kojem je trebala biti položena kupovina. Ako u tom roku nitko ne predloži ponovnu prodaju, sud će rješenjem obustaviti ovrhu i osloboditi brod koji je predmet ovrhe. Ponovna prodaja se obavlja prema odredbama i uvjetima koji vrijede za prvu prodaju.

³⁵ Arg. iz čl. 896., st. 3. i čl. 897., st. 2. PZ-a.

³⁶ Osim što se rješenje o dosudi može pobijati žalbom iz razloga navedenih u čl. 890., st. 2 i čl. 894., st. 1., ovršenik na temelju novonastale situacije ima ovlast pobijanja rješenja o dosudi žalbom jer ono nije više u skladu sa sadržajem sudskih spisa na kojima se temelji, a kako utvrđuje članak 895., st. 1.

Isto tako, u praksi bi se mogli pojaviti slučajevi da ovršenik svojim zlonamjernim raspoložbama, u dogovoru s lažnim kupcem koji uopće nema namjeru isplatiti kupovninu, odugovlači ovršni postupak radi svojih osobnih razloga. Krajnji cilj ovršenika je obustavljanje ovršnog postupka i prodaje svog broda. On to želi postići na bilo kakav način, pa i zlouporabom. Motivi za takvo njegovo postupanje mogu biti višestruki, pa zbog toga želi što dulje produžiti ovršni postupak. Kako ne može biti siguran hoće li na javnoj dražbi biti stavljena cijena dovoljna za preuzimanje broda, odnosno hoće li se na ročištu za prodaju pojaviti barem jedan ponuditelj, on će s fiktivnim kupcem dogovoriti stavljanje najbolje ponude. Bez obzira na broj ponuditelja koji sudjeluju na dražbi i na visinu njihovih ponuda, fiktivni kupac nakon prodaje ne položi kupovninu, koju nije niti namjeravao isplatiti u propisanome roku, pa sud proglasi prodaju nevažećom i odredi novu prodaju. Kako odredbe ne predviđaju nikakvu sankciju za kupca koji nije položio kupovninu u ovom slučaju, ovakva raspoložba njemu ne pričinjava nikakav problem, pogotovo što položeno osiguranje koje se koristi za troškove nove prodaje predstavlja neznatan iznos u odnosu na korist koju očekuje ovršenik ovakvom raspoložbom. Motivi bi, kao što je prije rečeno, mogli biti višestruki. Ovršenik jednostavno želi što više produžiti ovršni postupak kako bi financijski iscrpljivao ovrhovoditelja kao kaznu za pokretanje ovrhe. Motiv može biti i očekivani rast cijene broda na tržištu, u kraćem budućem periodu do ponovne prodaje, pa bi utvrđena vrijednost broda bila veća, a poznato je da veća utvrđena vrijednost predstavlja veću šansu ovršeniku da se okoristi ostatkom iznosa nakon namirenja troškova postupka i tražbina vjerovnika. Ovakva bi moguća raspoložba ovršenika učinila ovršni postupak neopravdano produženim uz štetu svim akterima postupka, posebno ovrhovoditelju, a mogla bi se spriječiti kad bi se u ovom slučaju za fiktivnog kupca predvidjela neka primjerena sankcija. Kao uzor bi mogao poslužiti Pomorski zakonik NR Kine koji predviđa sankcije za zlouporabe sudionika postupka.³⁷

Razlozi zbog kojih kupac nije položio kupovninu mogu biti i opravdani. On u roku u kojem mora isplatiti kupovninu može upasti u financijske probleme pa nije niti u mogućnosti da je isplati.

Ipak, iako su se stekli uvjeti za ponovnu prodaju i određen je datum novog ročišta za prodaju, ponovna prodaja neće se održati ako kupac, koji nije položio kupovninu u zadanom roku određenom u zaključku o prodaji, položi kupovninu zajedno s kamatama i predujmi svotu za do tada nastalu štetu uslijed zakašnjenja u plaćanju kupovnine. Ti iznosi moraju biti položeni najkasnije petnaest dana prije

³⁷ Taj Zakonik predviđa posebne sankcije u postupku prodaje broda uperene prema ponuditeljima uslijed njihovog nezakonitog postupanja. Takve ili slične odredbe naš Pomorski zakonik ne sadrži. Prema članku 41. kineskog Pomorskog zakonika dražba je ništavna ako postoji zlonamjerna tajni sporazum između ponuditelja s ciljem sprečavanja održavanja dražbe ili namirenja tražbina vjerovnika. Ponuditelji koji sudjeluju u zlonamjernom dosluhu odgovaraju za troškove i dužni su nadoknaditi svaki gubitak nastao njihovim raspoložbama. Ovršni sud može izreći takvim ponuditeljima novčanu kaznu u iznosu ne manjem od deset posto, ali ne većem od trideset posto od najviše ponude na dražbi.

Podaci o Pomorskom zakoniku NR Kine preuzeti su sa stranice International Maritime Law Institute <http://www.w.imli.org/publications>. Stranica pregledana 3. 2. 2011.

nego što bude održano novo ročište za prodaju. Ako to ne bude učinjeno, ročište za prodaju će se održati.³⁸

6.2. Pravni status vjerovnika na ročištu za razdiobu kupovnine

Na ročište za razdiobu kupovnine sud će pozvati sve one osobe kojima je bio dužan dostaviti oglas o prodaji, a to su stranke, osobe koje prema spisima koji se nalaze kod suda imaju na brodu kakav stvarnopravni teret, te osobe s pravom prvokupa. Sud će obavijestiti i kupca da može sudjelovati na ročištu. Kad kupac izvrši svoju obvezu prema ovršnom sudu, položi kupovninu u roku određenom u zaključku o prodaji, a rješenje o dosudi postane pravomoćno, sud će odrediti datum ročišta na kojem će se raspravljati o načinu razdiobe kupovnine.³⁹ Kako se ovlaštenici prava prvokupa mogu pozivati na svoje pravo do postupka prodaje, njihov poziv na ročište za razdiobu kupovnine je irelevantan jer više nemaju svoju ovlast, osim ako oni nisu kupili brod. Kupac također ne bi imao nikakav pravni interes sudjelovati na ročištu za razdiobu kupovnine, jer je on isplatom kupovnine i pravomoćnošću rješenja o dosudi, a nakon što mu je brod predan, stekao pravo vlasništva na brodu.

Međutim, pitanje je što je s vjerovnicima koji dođu na ročište za razdiobu kupovnine pozivajući se na članak 880., stavak 6., s pismenim dokazom o postojanju njihovih tražbina kojima inače nema traga u upisniku brodova i ovršnim spisima. Sud oglasom o prodaji upućuje založne vjerovnike da najkasnije na ročištu za prodaju prijave svoje tražbine, ako nisu do tada, da bi se uvođenjem u ovršne spise o njima moglo voditi računa u daljnjem postupku. Intencija je zakonodavca da njihova prava prestaju u daljnjem postupku, te da se ne mogu više pozivati na to pravo tijekom ovršnog postupka, jer nisu prijavili svoje tražbine najkasnije na ročištu za prodaju. Treba još jednom napomenuti da privilegirani vjerovnik može biti u situaciji da ne prijavi svoju tražbinu na ročištu za prodaju, jer nije niti dobio poziv za ročište, budući da sud poziva samo poznate vjerovnike. Kako ovršni postupak traje do pravomoćnosti rješenja o razdiobi kupovnine, logično bi bilo zaključiti da vjerovnik (privilegirani) može i kasnije prijaviti svoje tražbine, iako to nije izričito navedeno, najkasnije na ročištu za razdiobu kupovnine.⁴⁰ Moguća je i situacija da vjerovnik koji prije nije prijavio svoje tražbine, jer nije znao za ovršni postupak, dozna o zakazivanju ročišta za razdiobu kupovnine na kojem bi mogao dokazati i prijaviti svoje tražbine, a koje bi bile uvedene u ovršne spise. Time bi vjerovnik mogao ravnopravno sudjelovati na ročištu. Ove bi mogućnosti zakonodavac trebao uzeti u obzir, te odredbama decidirano dati ovlast vjerovniku da, pod određenim uvjetima (ponajprije dokaz o postojanju tražbine), može sudjelovati i na ročištu za razdiobu kupovnine. Sudjelovanjem na ročištu za razdiobu, vjerovnik bi mogao drugim osobama osporavati postojanje

³⁸ Arg. iz čl. 902., st. 6. PZ-a.

³⁹ Arg. iz čl. 881., st. 1. i 908., st. 1. PZ-a.

⁴⁰ Svakako jedna od nerazjašnjenih spornih situacija. Nije logično da odredbe PZ-a decidirano ne daju odgovor na ovo pitanje, pogotovo što je ova situacija moguća u pravnoj praksi.

njihovih tražbina, njihovu visinu i red po kojem se te tražbine namiruju.⁴¹ Stavak 1. članka 909. navodi da će se na ročištu raspravljati o tražbinama koje bi u razdiobi kupovnine trebalo uvažiti, a nema sumnje da su to i tražbine o kojima vjerovnik posjeduje dokaz, iako se pojavio tek na ročištu za razdiobu kupovnine. Jedini koji bi imao stvarnopravni interes da mu se usprotivi, odnosno njegovim tražbinama, jest ovršenik koji pojavljivanjem novih vjerovnika ima manju šansu da se okoristi ostatkom iznosa nakon namirenja troškova postupka i svih vjerovnikovih tražbina.⁴² Naravno, usprotiviti se mogu i ostali založni vjerovnici, pogotovo ako bi se pojavom novih zahtjeva za namirenjem smanjila njihova šansa za namirenje, a s obzirom na prvenstveni red u namirenju.⁴³

Iznosi koji tvore diobnu masu iz koje se namiruju vjerovnici navedeni su u članku 910. Vjerovnici čije su tražbine osigurane pomorskim privilegijem namiruju se iz diobne mase ako su prijavili svoje tražbine. Ova nas odredba još jednom navodi na zaključak da nema valjanog razloga koji bi osporio mogućnost privilegiranom vjerovniku da prijavi svoju tražbinu u ovoj fazi postupka (ročište za razdiobu kupovnine), ako je to propustio učiniti ranije (najkasnije na ročištu za prodaju). Naravno, bez decidirane odredbe zakonodavca, ovakvo bi rješenje moglo dovesti do parnica između ovršenika koji bi mogao tvrditi da ova tražbina nema pravne osnove za namirenje jer je prijavljena prekasno, a i drugih vjerovnika protiv ovog koji bi eventualno prijavio svoju tražbinu. Ta bi nova prijavljena tražbina mogla poremetiti njihov prvenstveni red namirenja, pa i samo namirenje. Hipotekarne vjerovnike ne prati takva vrsta problematike. Za razliku od privilegiranih, hipotekarni vjerovnici se namiruju iz diobne mase i kada nisu prijavili svoje tražbine.

Vjerovnici se namiruju prema utvrđenom redu prvenstva nakon tražbina Republike Hrvatske i troškova nastalih u tijeku postupka prodaje broda navedenom u članku 912. PZ-a. Prvi se namiruju privilegirani vjerovnici, uz iznimku da pomorski privilegij koji osiguravaju tražbine s naslova nagrade za spašavanje broda imaju prednost pred svim drugim pomorskim privilegijima koji terete brod prije vremena u kojem su obavljene radnje zbog kojih je nastao navedeni pomorski privilegij.⁴⁴ Pomorski privilegiji koji osiguravaju tražbine s naslova nagrade za spašavanje broda imaju međusobno red prvenstva suprotan redosljedu vremena nastanka tražbina koje osiguravaju. Još bi bilo važno za napomenuti da se više tražbina iz istog naplatnog privilegiranog razreda namiruje s jednakim redosljedom prvenstva.

Sljedeći koji se namiruju prema redu prvenstva su vjerovnici prava zadržaja (retencije). Njihov utvrđeni red prvenstva namirenja prije hipotekarnih i ostalih

⁴¹ Arg. iz čl. 908., st. 3. i čl. 909., st. 1. PZ-a.

⁴² Arg. iz čl. 909., st. 4. PZ-a. Ovršenik ima pravo prigovora samo u vezi s onim tražbinama za koje tvrdi da u pogledu njih nema nikakve osnove za namirenje.

⁴³ Arg. iz čl. 909., st. 3. i 5. PZ-a.

⁴⁴ Oni se namiruju po redosljedu navedenom u članku 241., točke 1. – 5. PZ-a.

vjerovnika određen je po uzoru na rješenja u međunarodnim unifikacijskim dokumentima.⁴⁵

Poslije ovlaštenika zadržaja, namiruju se vjerovnici čije su tražbine osigurane hipotekom na brodu. Za prvenstveni red namirenja hipotekarnih vjerovnika unutar njihovog naplatnog reda mjerodavno je vrijeme kad je u njihovu korist uknjižena hipoteka u upisniku brodova.

Poslije hipotekarnih vjerovnika namiruju se ostali vjerovnici, a njihov prvenstveni red u namirenju utvrđuje se prema vremenu kada je u njihovu korist zasnovano pravo na namirenje.⁴⁶

Hipotekarne tražbine, odnosno vjerovnici mogu biti izloženi određenoj problematici. Radi se o hipotekarnim vjerovnicima čije su tražbine po svojem redu prvenstva pokrivene diobnom masom, ali se ne zna tko je sadašnji vjerovnik te hipotekarne tražbine, ili mu se ne zna boravište. Upitno je jesu li odredbe ponudile najjasnije rješenje. Utvrđeno je da će sud, kad sadašnji vjerovnik hipotekarne tražbine nije poznat, položiti svotu koja se odnosi na tu tražbinu u banku kao štedni ulog, a u rješenju o razdiobi kupovnine odrediti kome će ta svota pripasti ako je vjerovnik ne podigne u roku od tri godine od dana kad je bila položena u banku. Svaki vjerovnik kojemu bi ta svota, ili njezin dio, imala pripasti, može tražiti da mu se isplati svota koja odgovara njegovoj tražbini. Ako takvih vjerovnika nema, isplatu može tražiti ovršenik.⁴⁷

Prvenstveno se postavlja pitanje kako bi se mogla zasnovati hipoteka u čijoj je osnovi pismena forma, a gdje su navedeni osobni podaci o vjerovniku i dužniku, predmetu nad kojim se proteže hipoteka, iznos tražbine i ostali relevantni podaci, osim ako vjerovnik priloži, svjesno ili nesvjesno, pogrešne osobne podatke. Hipotekarni vjerovnik nema pravni interes za takvu raspoložbu pa je ova situacija malo vjerojatna. Moguće je da ovaj hipotekarni vjerovnik nije pokrenuo ovrhu, a osobnom dostavom sud mu nije uspio dostaviti rješenje o ovrsi, jer je bio odsutan (u inozemstvu) pa niti ne mora znati za pokrenuti ovršni postupak. On može iz nekih svojih razloga promijeniti boravište tako da ono nije više poznato sudu, jer smatra da njegova tražbina ne može biti ugrožena budući da se namiruje iz diobne mase i kad nije prijavljena.

Trenutno važeći članak 922. nije najbolje rješenje, pa bi ga trebalo nadopuniti na način da sud po službenoj dužnosti bude ovlašten obavijestiti članove uže obitelji hipotekarnog vjerovnika o namirenju njegove tražbine, u slučaju da nije poznato boravište vjerovnika. Po pitanju saznanja o tome tko je sadašnji vjerovnik hipotekarne tražbine ne bi smjelo biti nedoumica. U upisniku brodova i ovršnim spisima mora biti naveden titular hipotekarne tražbine, pa ne bi smjelo doći do situacije da on nije poznat. Ako se iz nekih razloga ne bi došlo do relevantnih podataka, postupanje suda po odredbama ovoga članka bilo bi opravdano. Te

⁴⁵ Po uzoru na članak 12. Međunarodne konvencije o pomorskim privilegijima i hipotekama, Bruxelles, 1993.

⁴⁶ Kandare, B., Čizmić, J., op. cit str. 49.

⁴⁷ Arg. iz čl. 922. PZ-a.

razloge je zakonodavac morao decidirano navesti, a kako je to propustio, u praksi može doći do nedoumica.

Moglo bi se postaviti i pitanje duljine roka od tri godine iz stavka 2. Taj rok je bezrazložno dug, jer ako se u mnogo kraćem periodu ne doznaju relevantni podaci o vjerovniku, vjerojatno i neće. Vjerovnik kome bi ta svota, ili njezin dio, imala pripasti na njegovo traženje, bio bi neopravdano dugo uskraćen za traženi iznos. Ako takvih vjerovnika nema, taj iznos može tražiti ovršenik, ali također nakon proteka tog neopravdano dugog roka.

6.3. Prijepori na ročištu za razdiobu kupovnine

Nakon održanog ročišta za razdiobu kupovnine, a s obzirom na stanje u upisniku brodova, ovršnim spisima i rezultatima postignutima na ročištu sud donosi rješenje kojim odlučuje o namirenju ovrhovoditelja i ostalih vjerovnika koji polažu pravo na namirenje. U rješenju sud odlučuje o prigovorima koje su istakli vjerovnici i ostali sudionici postupka, a odnose se na kakvo pravno pitanje.⁴⁸ Međutim, na ročištu može doći do prijepora među zainteresiranim stranama. Tražbine hipotekarnih vjerovnika teško je osporiti, jer je njihovo pravo nastalo upisom u upisnik brodova i prije pokretanja ovršnog postupka, a proizvodi pravne učinke prema svima od trenutka tog upisa. Eventualno bi drugi hipotekarni vjerovnici mogli osporiti prvenstveni red namirenja, s obzirom na vrijeme kad je prijedlog za upis stigao lučkoj kapetaniji.

Na ročištu za razdiobu može doći do osporavanja tražbina, njihove visine i prvenstvenog reda namirenja među samim vjerovnicima. To može biti slučaj kad se na ročištu nađu privilegirani vjerovnici iz prva dva naplatna reda i privilegirani vjerovnici čije su tražbine s naslova nagrade za spašavanje broda, a nalaze se u trećem naplatnom redu.⁴⁹ Privilegirane tražbine imaju red prvenstva u namirenju prema redosljedu kojim su te tražbine navedene.⁵⁰

Moguća je i prijeporna situacija kad se na ročištu nađe više privilegiranih vjerovnika čije su tražbine s naslova nagrade za spašavanje broda. Oni međusobno mogu osporavati red prvenstva u namirenju, s obzirom na vrijeme nastanka tražbine. Tražbine s naslova nagrade za spašavanje broda međusobno imaju red prvenstva suprotan redosljedu vremena nastanka tražbina koje osiguravaju.

⁴⁸ Arg. iz čl. 925., st. 1. i 2. PZ-a.

⁴⁹ Pomorski privilegiji koji osiguravaju tražbine s naslova nagrade za spašavanje broda imaju prednost u namirenju pred svim drugim pomorskim privilegijima koji terete brod bez obzira što se nalaze tek u trećem naplatnom redu. Iako je ova odredba jasna, ostali privilegirani vjerovnici mogu osporavati ovu vrstu tražbine,

koja donosi prvenstvo u namirenju pred ostalim privilegiranim vjerovnicima, jer je po njima sporna sama radnja spašavanja, odnosno je li do spašavanja uopće i došlo.

⁵⁰ U članku 241., st. 1, navedeno je pet naplatnih redova, s tim da tražbine po osnovi nagrade za spašavanje (treći naplatni red) predstavljaju izuzetak jer se one namiruju prve, prije svih ostalih tražbina.

Smatra se da su takve tražbine nastale onoga dana kad je dovršena svaka pojedina radnja spašavanja.⁵¹

Ovo su ekstremni slučajevi koji bi se mogli desiti na ročištu, pa ih nije niti za očekivati. Međutim, realne su situacije da na ročištu vjerovnik prijavljuje tražbinu, tvrdeći da ima privilegij na brodu, a drugi vjerovnici osporavaju da tražbina postoji (jer ovaj nema presude). Sud bi trebao priznati njegovu tražbinu, iako nema ovršnu ispravu, ako svoju tvrdnju može potkrijepiti barem vjerodostojnom ispravom, a to mu odredbe i omogućavaju.⁵²

Ista bi situacija bila i sa slučajem da hipotekarni vjerovnik s hipotekom upisanom na neki iznos američkih dolara potražuje određenu svotu američkih dolara, a drugi vjerovnici prigovore kako mu je brodovlasnik već tijekom godina isplatio određeni dug. Sud bi trebao i u ovom slučaju priznati tražbinu ako bi vjerovnik potkrijepio svoju tvrdnju kakvom ispravom (vjerodostojnom), ili odbiti zahtjev za tražbinom, ako ostali vjerovnici svoju tvrdnju potkrijepe ispravom kojom dokazuju brodovlasnikovo namirenje cjelokupne tražbine.

Opće je poznato da zbog velike mobilnosti broda i međunarodnog karaktera pomorskog gospodarstva može doći, što je vrlo često, do provedbe ovrhe na stranom brodu. Moguće su situacije kad treba odlučiti da li vjerovnik ima ili nema privilegij, jer ga ostali vjerovnici osporavaju na ročištu za razdiobu kupovnine. Ako sud utvrdi da tražbina postoji, mora odlučiti koji je međusobni odnos odnosno rangiranje i prvenstveno namirenje privilegiranih tražbina. Tu se postavlja pitanje po kojem će mjerodavnom pravu sud riješiti ovu situaciju. Problem se može dodatno zakomplicirati kad je brod opterećen s više tražbina koje mogu biti privilegirane. Ako je brod opterećen samo jednim privilegijem koji je priznat prema pravu državne pripadnosti broda, te hipotekom (mortgage) ili drugim tražbinama, prvenstveni red namirenja nije sporan jer se privilegiji namiruju prije svih drugih tražbina prema svakom pravu državne pripadnosti broda. Međutim, brod je u pravilu opterećen s više privilegija.

Pomorski zakonik svojim člankom 969., st. 1., točka 2. utvrđuje da se prema pravu državne pripadnosti broda ocjenjuje status stvarnih prava, time i pomorskih privilegija.

Ova odredba nije jasno utvrđena. Nije moguće sa sigurnošću tvrditi da se i priznanje privilegija i prvenstveni red namirenja ocjenjuju po pravu državne

⁵¹ Arg. iz čl. 245., st. 4. PZ-a.

⁵² Triva, S., Belajec, V., Dika, M., Sudsko izvršno pravo, Informator, Zagreb, 1980., str. 132. Vjerodostojnom ispravom može se smatrati isprava koja nema snagu ovršne isprave, ali kojom se u visokom stupnju dokazuje vjerojatnost postojanja potraživanja. Vjerodostojnom ispravom smatraju se račun, mjenica, ček, javna isprava, ovjerovljena privatna isprava, isprava koja se po posebnim propisima smatra javnom ispravom, te izvadak iz ovjerovljenih poslovnih knjiga.

Osim toga, članak 855., st. 1., t. 1 Pomorskog zakonika navodi da ovrhovoditelj kao vjerovnik treba priložiti, uz prijedlog za ovrhu, ispravu na temelju koje se traži ovrha (ovršna ili vjerodostojna isprava), u izvorniku ili u ovjerovljenom prijepisu. Analogno tome, moglo bi se zaključiti da nema razloga da se i drugim vjerovnicima, koji nisu ovrhovoditelji i nemaju ovršnu već samo vjerodostojnu ispravu, ne priznaju ista prava.

pripadnosti broda, iako je vjerojatno to bila intencija zakonodavca. Tumačenjem čl. 914. PZ-a koji određuje da se u ovršnom postupku pred hrvatskim sudom, za ocjenjivanje prvenstvenog reda namirenja privilegiranih vjerovnika, primjenjuju odredbe PZ-a, moglo bi se zaključiti da je za priznanje privilegija mjerodavno pravo državne pripadnosti broda, a za prvenstveni red namirenja hrvatski Pomorski zakonik.⁵³

Iz svega izrečenoga razvidno je da članak 969., st. 1., t. 2. PZ-a treba jasnije odrediti time što bi se decidirano utvrdilo da se i prvenstveni red namirenja ocjenjuje po pravu državne pripadnosti broda, jer je članak 914. u koliziji s člankom 969., st. 1., t. 2., ili da se decidirano odredi da se prvenstveni red namirenja određuje u skladu s člankom 914. Pomorskog zakonika.

Ako su rezultati postignuti na ročištu za razdiobu kupovnine doveli do prijepora među sudionicima postupka glede tražbina, sud će donošenje rješenja o namirenju osobe čija je tražbina osporena odgoditi do završetka parnice. Kad rješenje o razdiobi kupovnine postane pravomoćno, sud će isplatiti iznose koji se imaju predati određenim vjerovnicima, osim onih u pogledu kojih teče parnica ili upravni postupak. Sud će te iznose isplatiti i ako je protekao rok za podnošenje tužbe ili pokretanje upravnog postupka. Kad se rješenje o razdiobi kupovnine ne može sprovesti zato što je u tijeku kakva parnica ili upravni postupak, sud će iznos koji se odnosi na taj dio rješenja o razdiobi kupovnine položiti u banku kao štedni ulog do pravomoćnosti odluke o razdiobi.⁵⁴

7. ZAKLJUČAK

Neposredna analiza odredbi Pomorskog zakonika dovela je do spoznaje da ovršni postupak na brodu još uvijek ostaje u mnogim segmentima problematičan i odredbama nedovoljno pokriven. Niti najnovija novela NN 56/13 nije bitno popravila stanje. Zakonodavac bi svakako trebao budućim zakonskim rješenjima otkloniti postojeću problematiku, koja opterećuje sadašnji postupak ovrhe na brodu, kako bi se u velikoj mjeri kvalitativno popravio status svih sudionika ovršnog postupka i zainteresiranih strana.

Imajući sve to u vidu, autor nudi neka rješenja *de lege ferenda*:

– Članak 855., stavak 2. treba nadopuniti preciznim utvrđenjem o kojim se ispravama radi i načinu njihova pribavljanja u slučaju kad je brod upisan na drugu osobu, a ne na ovršenika. U istom članku stavak 5. treba preispitati i produljiti rok

⁵³ Slične dvojbe po pitanju nedorečenosti ovih odredbi iznosi i Marin, J., *Privilegiji na brodu – sigurnost i neizvjesnost u isto vrijeme*, Pravni fakultet Sveučilišta u Zagrebu, 2008., str. 403. On smatra da bi u slučaju takvog tumačenja problem rangiranja mogao nastati ako pravo državne pripadnosti broda kao privilegiranu tražbinu priznaje neku koja po hrvatskom pravu nije privilegirana, pogotovo ako je brod opterećen drugim privilegijima, a i drugim tražbinama koje hrvatsko pravo priznaje. Pomorski zakonik nema odredbi za rješavanje takvih situacija, pa kao pozitivan primjer navodi skandinavske zemlje čije odredbe takve privilegije smatraju posthipotekarnim, ali se namiruju nakon privilegija koji se priznaju prema pravu suda (*lex fori*), te ovlaštenika prava retencije i hipotekarnih vjerovnika.

⁵⁴ Arg. iz čl. 927. PZ-a.

od tri dana u slučaju da ovrhovoditelj nije mogao, iz posebno opravdanih razloga, podnijeti potrebne isprave u ovršnom postupku na stranom brodu.

– Pojedine dijelove faze provedbe ovrhe treba nadopuniti odredbama, u prvom redu one koje se tiču čuvanja broda, a naročito ne bi smio egzistirati u sadašnjem obliku članak 865. koji stavlja ovrhovoditelja u podređen položaj zbog troškova koji su mu neopravdano nametnuti.

– Zakonodavac je člankom 904., stavak 1. predvidio moguću situaciju koja bi dovela do obustave ovrhe, najkasnije osam dana prije javne dražbe, a nazvali bismo je svojevrsnom nadponudom treće osobe. Ovaj vrijedan institut (situacija) bitno skraćuje trajanje i troškove ovršnog postupka, ali, potpuno neutvrđen odredbama, mogao bi odbiti potencijalno zainteresirane ponuditelje (treću osobu). Da se to ne bi događalo, trebalo bi dodatnim odredbama upotpuniti ovu situaciju, prvenstveno pitanja kao što su jedna četvrtina cijene koja prelazi utvrđenu vrijednost broda i mogućnost drugih nadponuda.

– Vjerojatno najveći problem cjelokupnog ovršnog postupka predstavlja nedovoljna informiranost zainteresiranih osoba za ovrhu, pa i nekih vjerovnika (prvenstveno privilegiranih). Egzistirajući način kojim se daju obavijesti o ovršnom postupku na brodu nije adekvatan, pa privilegirani vjerovnici o kojima ne postoje podaci u ovršnim spisima mogu biti uskraćeni u namirenju svoje tražbine. Rješenje bi bilo osnivanje „Očevidnika brodova obuhvaćenih ovrhom“ koji bi davao relevantne podatke o takvim brodovima na čitavom teritoriju Republike Hrvatske.

– Privilegirani vjerovnik, kako sugerira i sam njegov naziv, ima prvenstvo u naplati svojih tražbina pred svim drugim vjerovnicima, naravno, nakon što se namire troškovi nastali u tijeku ovrhe. Kako nije predviđen knjižni režim za privilegirane vjerovnike koji zbog toga mogu doći u situaciju da ne naplate svoju tražbinu, trebalo bi nadopuniti postojeće odredbe i dati im mogućnost da prijave svoje tražbine i u kasnijim fazama ovršnog postupka, najkasnije na ročištu za razdiobu kupovnine, a ne samo na ročištu za javnu dražbu.

– Zakonodavac bi trebao popraviti i položaj specifičnih hipotekarnih vjerovnika, pa u tom kontekstu promijeniti (nadopuniti) članak 922. Odredbama treba dati ovlast sudu da po službenoj dužnosti obavijesti članove uže obitelji hipotekarnog vjerovnika o namirenju njegove tražbine. Isto tako, treba razmotriti pitanje duljine roka od tri godine iz stavka 2. kako osobe koje bi imale pravo na taj iznos ne bi ostale uskraćene.

– Kako odredbe ne predviđaju nikakve sankcije za zainteresirane sudionike ovršnog postupka, u slučaju njihovog zlonamjernog postupanja s ciljem sprečavanja održavanja dražbe ili namirenja vjerovnika, trebalo bi dati ovlast ovršnom sudu da ih izrekne, ali u granicama koje bi propisivao Pomorski zakonik.

– I na kraju, trebalo bi jasnije odrediti članak 969., stavak 1., točku 2. u slučaju ovrhe na stranom brodu, odnosno pitanja priznavanja i utvrđivanja pomorskih privilegija.

ENFORCEABLE SALE OF SHIP *DE LEGE FERENDA*

The enforcement on the ship, due to the settlement of the monetary claims, is regulated in the Maritime code, section 9 (hereinafter referred to as MC), from the submission of the enforcement proposal to the enforcement of creditor's liens. Some regulations have been updated and clarified with the entry into force of the latest amendment of the MC (Maritime Code), NN No. 56/13. However, these amendments have not significantly influenced the issues related to the overall enforcement proceedings, so some ambiguities which could create doubts in practice are still visible. Such situations have been presented and systematically analyzed in this thesis. The possible quality solutions, which would satisfy the demands of the modern maritime economy, have also been proposed in the thesis. The difficult position of the enforcement creditor becomes prominent after the enforcement resolution has been passed or received from the court and the enforcement proceedings have begun. This refers particularly to the issues of the unspecified costs which the enforcement creditor has to cover in the phase of the enforcement proceedings. The thesis also deals with the status analysis of the privileged creditor, who does not appear in the procedure as the enforcement creditor. Lack of information about him and his claims in the enforcement records and the problematic process of advertising sales are the circumstances which make his position extremely difficult. It is necessary to establish the inquest register of the ships under the enforcement, which will help interested parties to obtain relevant data. These are the facts that the legislator has to take into consideration in order to bring down the enforcement creditor's difficult position to the extent of the efficient and fast payment of his undisputed claim based on the enforceable document.

Key words: *ship, enforcement, enforcement proceedings, privileged creditor, public auction, purchase, creditor's settlement*